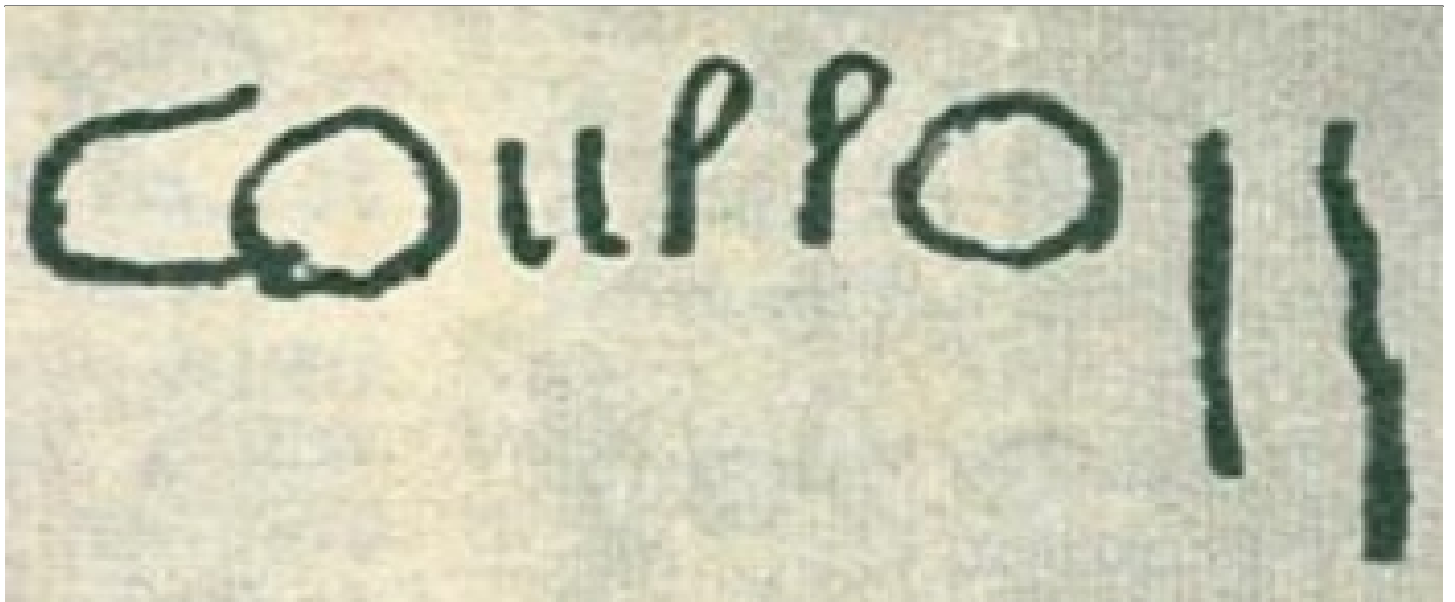

De la importància d'un Columbus/Colom a la cancelleria d'En Ferran el Catòlic

Autor: Miquel Ques

Data de publicació: 04-07-2017

Article d'en Miquel Ques sobre vuit documents conservats a l'Arxiu Reial de Barcelona que fan referència a En Cristòfor Colom.

A l'Arxiu de la Corona d'Aragó hi ha desats set documents que esmenten un tal Colom. En trobem un altre que, sense esmentar-lo, hi fa referència indirectament. D'aquests, els sis primers i el darrer estan escrits en llatí, El setè, en castellà. Teòricament, són textos originals. Els sis primers que estan en llatí citen el personatge sota la forma Columbus (nominatiu)/Columbum (acusatiu), mentre que el text en castellà l'anomena Colom, és a dir, sota la forma catalana Colom. Aquests documents ja han estat prou estudiats pels especialistes. Tots ells han manifestat el dubte de si serveixen per identificar aquest Columbus amb l'Almirall Cristòfor Colom.

Un dels estudiosos dels textos fou l'Antonio de la Torre y del Cerro, el qual en presentà la transcripció en el seu article «Unos documentos referentes al vicealmirante francés "Columbus". (1485-1488)», publicat en el Boletín de la Academia de la Historia.[1]

D'altra banda, en aquest mateix article l'Antonio de la Torre es fa eco d'unes paraules que surten a l'obra del Pare las Casas (Casaus). A partir d'elles, afirma que hi havia hagut dos Columbus corsaris: un d'ells, més jove, era conegut com Columbus iunior. Aquest Columbus iunior podria ser el Descobridor, però el nostre estudiós ens fa saber que l'atribució ha estat bastant discutida.[2]

En De la Torre ens ofereix encara més informació, en paral·lel amb l'anterior. Declara que al segle XV existiren dos marins al servei de França amb el cognom Coulon. El primer era anomenat Guillaume de Casenove dit Coulon, que arribà a ser vicealmirall de França i que va ser amic d'En Lluís XI, el rei d'aquest país. En Guillaume de Casenove es féu famós, des de l'any 1469 fins a l'any de la seva mort el 1483, per les seves accions marines. El segon personatge

Coulon al qual en De La Torre fa referència és nebot del primer. Els francesos li deien Coulon le Jeune, a la manera com ho fa el pare Las Casas. També era marí i va participar, ensems amb En Jordi Paleòleg, alias Jordi el Grec, en una empresa més coneguda: la presa de 4 galiasses venecianes a les costes portugueses el 20 d'agost de 1485. Va ser aquest Coulon le Jeune o Colom el Jove el descobridor d'Amèrica? L'Antonio de la Torre ens adverteix, sobre aquest afer, que els estudiosos en Henri Harrisse i en Luís Ulloa mantenen una posició contraposada.[3]

L'Antonio de la Torre també estudià els documents sobre el Columbus/Colom de l'ACA. Es tracta d'unes lletres que va emetre el rei Ferran II d'Aragó el Catòlic. Com hem dit, són set textos que l'esmenten explícitament i un que hi és referenciat d'una manera indirecta. En De la Torre en detalla a la menuda la informació que cadascun d'ells vehicula. Vegem-ho.

Primer i segon documents. Tots dos documents són reclamacions a En Carles VIII rei de França per la captura d'unes galiasses venecianes que va dur a terme un Columbus. La primera reclamació està datada el 30 d'octubre del 1485. El rei Ferran d'Aragó envia una queixa a En Carles VIII pel fet que aquest Columbus ha pres 4 galiasses venecianes a l'Oceà i li demana la devolució de la càrrega de bales de seda que era propietat d'un dels seus súbdits. Les galiasses feien el viatge de Messina a Flandes. El segon document també és una reclamació i està datada el 5 de novembre del mateix any. En Ferran II reclama una altra càrrega robada per en Columbus a súbdits seus.

Tercer document. En la mateixa data del 5 de novembre de 1485, En Ferran II d'Aragó informà a l'Enric VII d'Anglaterra que en Columbus havia pres les naus venecianes i afegeix que aquest Columbus tindria previst arribar en un port anglès, i que per això demana al rei d'Anglaterra que faci retenir la mercaderia i faci detenir en Columbus.

Quart document. Un any més tard, el 25 de setembre de 1486, el rei Ferran es tornà a dirigir al rei de França. Ho fa en motiu del robatori d'unes altres mercaderies que eren propietat d'un altre súbdit seu també sicilià i que també anava cap a Flandes. Les mercaderies havien estat robades per aquest tal Columbus, capità i vicealmirall de la flota reial francesa. El rei català demana al sobirà francès que les mercaderies siguin totalment retornades al seu propietari. Aquesta petició es tornà a efectuar el 30 de gener del 1488. La mercaderia estava valorada en 7000 ducats.

Cinquè document. Està datat del 3 de setembre de 1487. En aquesta missiva, el rei català reclama, un altre cop, el retorn d'unes mercaderies robades. Aquest cop, a la nau Grimalda, que pertany a un altre súbdit seu. L'autor de la malifeta torna ser el Columbus esmentat, súbdit i capità del rei de França i que navegava sota bandera angevina.

Sisè document. Va ser escrit el 2 de setembre de 1487. Es tracta de la mateixa demanda, però ara adreçada a la germana del rei de França, S'hi reitera la petició anterior de restituir les mercaderies preses per en Columbus.

Setè document. També està datat el 2 de setembre de 1487. Ara bé, la seva redacció és feta en llengua castellana i no pas en la llatina com els altres. Es tracta del mateix requeriment anterior. Ara, aquest marí a les ordres del rei de França és esmentat com Colom. És a dir, el cognom està escrit en català.

Vuitè document. El 30 de gener de 1488 la cancelleria d'En Ferran n'expedeix un altre que tracta del mateix assumpte. Torna a estar redactat en llengua llatina, però ja no s'hi esmenta el personatge Colom.[4]

Conclusions

1a) Que aquests documents que parlen d'En Colom són a l'Arxiu de la Corona d'Aragó ?antic Arxiu Reial de Barcelona, un arxiu reial comú dels diferents estats polítics de la dita Corona?. Els documents citats evidencien un afer propi d'aquesta cancelleria, la de Ferran II d'Aragó dit el Catòlic, donada la naturalesa catalana dels súbdits.

2a) Que Columbus és clarament la traducció llatina de Colom en llengua catalana. Com així també ho manifestà en Jordi Bilbeny.[5]

3a) Que el sobredit Guillaume Casenove dit Coullon, que actua a les ordres del rei de França, seria ni més ni menys que En Guillem de Casanova i Colom, l'anomenat Colom el Vell, la catalanitat del qual demostra en Jordi Bilbeny en el seu moment.[6] En Guillem de Casanova pertanyia a la família del Descobridor i està perfectament enquadrat dins l'arbre genealògic que va confegir en Bilbeny sobre En Joan Cristòfor Colom i Bertran. En Casanova fou cosí d'En Jaume Colom, qui, al seu torn, va ser pare d'En Joan Colom i Bertran, l'almirall descobridor d'Amèrica i anomenat Colom el Jove. Així doncs, En Colom el Vell va ser oncle d'En Colom el Jove.

4a.) Que trobem un Colom navegant ja per l'Oceà Atlàntic abans de l'empresa americana de 1492. En aquest cas entre 1485 i 1487. Aquest Colom no pot ser En Guillem de Casanova conegut com En Colom el Vell, perquè que aquest ja era mort l'any 1483. I així ho assegura l'Antonio de la Torre.[7]

Per tant, aquest Colom que navega per l'Atlàntic ha de ser En Colom el Jove: En Joan Colom, el marí que navegava aquells anys per l'Oceà Atlàntic i descobridor, si atenem al que diu En Sabellico. En Sabellico afirma que Colom el Jove era nebot i no fill d'En Guillem de Casanova. En realitat, i per aclarir-ho millor, seria el que se'n diu un "nebot valencià".[8] És a dir, el pare d'En Joan Colom era En Jaume Colom, cosí, al seu torn, d'En Guillem Casanova, que tenia com a nebot valencià En Joan Colom: el Descobridor-Almirall. Conseqüentment, aquest seria evidentment un nebot d'En Guillem de Casanova.[9]

Així doncs, hi ha un Colom el Jove, conegut així per diferenciar-lo del seu familiar més gran. Aquest Columbus/Colomum o Colom de la documentació de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, dit també Colom el Jove, no seria ningú més que En Joan Colom i Bertran, que combaté en la guerra civil catalana. Aquesta personalitat és l'almirall descobridor assenyalat per en Jordi Bilbeny.[10]

5a) Quant a l'estranyesa en el fet de trobar un Colom a les ordres del rei de França, hem de tenir en compte l'exemple del comte Hug Roger III de Pallars. El comte Hug va lluitar a la Guerra Civil Catalana contra En Joan II d'Aragó. En aquesta guerra, estava sota les ordres d'en Joan II de Lorena, duc de Calàbria, lloctinent reial i fill del rei Renat de la casa dels Anjou. com així també hi estava el mateix Joan Colom.

Veiem, per tant, que En Renat de la casa d'Anjou, després de ser proclamat rei pels catalans, va nomenar en posterioritat. el febrer de 1472, L'Hug Roger III comte de Pallars, com a Conestable i Capità General del Principat i dels regnes de la Corona.[11] i que, posteriorment, aquest comte Hug Roger estigué, talment com el Columbus dels documents de l'ACA, a les ordres d'un altre Anjou: el rei Carles VIII, de França, la qual cosa, evidencia una estreta relació, almenys militar, entre, la dinastia dels Anjou i els antics rebels-lluitadors del bàndol de la Diputació del General de Catalunya durant la guerra contra Joan sens Fe. La relació degué ser tan estreta, que totes dues personalitats passaren directament al servei d'aquests monarques i en reberen, més endavant, càrrecs militars de rellevància. En el cas d'En Columbus-Colom, el de vicealmirall de França. En el de L'Hug Roger III de Pallars, el de capità, alcaid i governador per a la defensa francesa del Castell Nou de Nàpols contra les tropes d'En Ferran d'Aragó el Catòlic. Aquest nomenament s'escaigué l'any 1503.[12]

Així, de la mateixa manera que el Comte de Pallars, enemic reconegut i declarat dels reis d'Aragó Joan II i el seu fill Ferran II, passa a ser súbdit del rei de França, també En Colom hauria passat a ser, en una època de la seva vida, i per interessos comuns, súbdit del rei de França. En aquest cas, a manera de col·laborador, mercenari, corsari i vicealmirall que lluitava sota bandera angevina.

Miquel Ques

[1] Antonio de la Torre, Unos documentos referentes al vicealmirante francés Columbus (1485-1488), Boletín de la Real Academia de la Historia, tomo 104, (1934), pp. 565-580.

[2] Ídem, p. 565.

[3] Ídem, p. 566.

[4] Idem, pp. 570-579.

[5] Jordi Bilbeny, Cristòfor Colom i la nissaga Barcelonina dels Casanova, p. 15.

[6] Jordi Bilbeny, Cristòfor Colom, Príncep de Catalunya, Proa, 2006, p. 438.

[7] Antonio de la Torre, Unos documentos referentes al vicealmirante francés Columbus (1485-1488), Boletín de la Real Academia de la Historia, tomo 104, (1934), p. 566.

[8] Jordi Bilbeny, Cristòfor Colom i la nissaga Barcelonina dels Casanova, p. 2.

[9] IEC, entr. NEBOT; 3 1m. [LC] nebot valencià, Fill d'un cosí o d'una cosina.

<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=nebot>

[10] Jordi Bilbeny, Cristòfor Colom i la nissaga Barcelonina dels Casanova, p. 16.

[11] Varis A., Muntanyes en rebel·lia, Hug Roger III i la fi de la Catalunya comtal. Museu d'Història de Catalunya, Barcelona, 2005, p. 35.

[12] Ídem, p.28.